

جمعه 29 آبان 1405 - 15:05

کنگره ملی

«روایت دانشگاه از راهبری علمی امام شهید؛ از اندیشکده «ایران دانا» تا کنگره ملی پیشرفت علمی»

گفت‌وگو با حجت‌الاسلام دکتر حامد شمس، دبیر علمی نخستین کنگره ملی «آیت‌الله العظمی خامنه‌ای؛ معمار فکری و حکمران تمدنی پیشرفت علمی جمهوری اسلامی ایران»

به گزارش روابط عمومی دانشگاه بناب، حجت الاسلام دکتر حامد شمس، مسئول نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری و عضو هیئت علمی دانشگاه بناب و دبیر علمی نخستین کنگره ملی «آیت الله العظمی خامنه ای؛ معمار فکری و حکمران تمدنی پیشرفت علمی جمهوری اسلامی ایران»، در گفت وگو با خبرنگار از هدف این کنگره برای روایت راهبری علمی امام شهید، محورهای پنج گانه، مهلت ۱۰ اسفند ۱۴۰۵ برای ارسال آثار و تأسیس اندیشکده «ایران دانا» خبر داد.

متن کامل مصاحبه به شرح زیر است:

چرا دانشگاه به سراغ روایت راهبری علمی امام شهید رفت؟

هم زمان با انتشار فراخوان نخستین کنگره ملی «آیت الله العظمی خامنه ای قدس سره، معمار فکری و حکمران تمدنی پیشرفت علمی جمهوری اسلامی ایران»، با حجت الاسلام دکتر حامد شمس، سرپرست نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری و عضو هیئت علمی دانشگاه بناب و دبیر علمی کنگره، گفت وگو کردیم. به باور او، بخشی از تاریخ پیشرفت علمی ایران را باید از زبان پژوهشگرانی شنید که در حوزه کاری خود پیشگام بودند، سال ها پای یک مسئله ماندند و از نزدیک دیدند که اعتماد و پیگیری رهبر انقلاب در چه مقاطعی به ادامه کارشان کمک کرد.

فکر برگزاری این کنگره از کجا آمد؟

بعد از شهادت حضرت آقا، بسیاری از ما احساس می کردیم پدر امت را از دست داده ایم. در دانشگاه عمیقاً باور داشتیم که ما هم باید به سهم خودمان کاری کنیم. پیشنهاد اولیه را معاونت فرهنگی دانشگاه مطرح کرد و جمعی از استادان همین دانشگاه هم با علاقه همراه شدند. از خودمان پرسیدیم دانشگاه چگونه می تواند به ایشان ادای دین کند؟ پاسخ را در کاری پیدا کردیم که به عنوان دانشگاهی بر عهده داریم؛ اینکه زمینه ای را برای پژوهش درباره پیشرفت علم در ایران و سهم ایشان در این مسیر فراهم کنیم و حاصل آن را با نسل جوان در میان بگذاریم.

دانشجویی که امروز وارد دانشگاه می شود، احتمالاً نام رویان را شنیده، با تعبیر «شرکت دانش بنیان» آشناست و شاید درباره پیشرفت های ایران در پزشکی، نانو، زیست فناوری، هوافضا، صنایع دفاعی و فناوری هسته ای چیزهایی شنیده است. اما چقدر فرصت داشته با کسانی صحبت کند که روزهای اول این حرکت ها را به یاد دارند؟ چقدر می داند اعتماد به یک گروه جوان یا پیگیری به موقع یک مسئول، در کدام مقطع سرنوشت یک طرح پژوهشی را تغییر داده است؟ این پرسش ها برای خود ما استادان هم مطرح است. همین احساسِ دِین و این دغدغه دانشگاهی انگیزه برگزاری کنگره شد.

در عنوان کنگره، آیت الله العظمی خامنه ای را هم «معمار فکری» و هم «حکمران تمدنی» خوانده اید. این دو تعبیر چه نسبتی با هم دارند؟

وقتی می گوییم «معمار فکری»، منظورمان این است که ایشان افقی پیش روی جامعه علمی ایران گذاشتند. وقتی با استادان و دانشجویان از «تولید علم» سخن می گفتند، از آنان انتظار داشتند خود را در پیش بردن دانش سهیم بدانند. «مرجعیت علمی» هم در بیان ایشان معنای روشنی داشت. افق این بود که روزی پژوهشگری در گوشه دیگری از جهان، برای پاسخ به یک پرسش علمی به کار دانشمند ایرانی رجوع کند. این مسیر از اعتماد به توان علمی خودمان آغاز می شود و تا جایی پیش می رود که حاصل کار ما مبنای پژوهش دیگران قرار بگیرد.

تعبیر «حکمران تمدنی» هم از اینجا می آید که در نگاه ایشان، آینده علم با آینده جامعه پیوند داشت. برایشان مهم بود که ایران بتواند برای نیازهای اساسی خود چاره پیدا کند و مردم ثمره پیشرفت دانش را در زندگی شان ببینند. این نگاه را در شیوه کارشان هم می شد دید. با دانشگاهیان، حوزویان و نخبگان نشست های مستمر داشتند و از مراکز علمی بازدید می کردند. از خود پژوهشگران و مدیران شرکت های دانش بنیان می شنیدند که کار کجا پیش رفته و کجا گره خورده است. بعد هم موضوع را از مسئول مربوط پی می گرفتند. یکی از پرسش های کنگره همین است که این پیگیری ها چگونه به حرکت کشور در مسیر استقلال علمی کمک کرد.

در دوره رهبری آیت الله سید مجتبی خامنه ای نیز همین رویکرد به پیشرفت علمی کشور و همین توجه به جایگاه اهل علم را می بینیم. یک نمونه اش پیام ۴ آبان ۱۴۰۵ ایشان به نخبگان و مدال آوران علمی و ورزشی است. در آن پیام، ایشان پیشرفت ایران را به توان جوانانش در گشودن مرزهای تازه دانش پیوند دادند. از مسئولان هم خواستند زمینه این پیشرفت را فراهم کنند و از خرد جمعی نخبگان بهره بگیرند. برای ما حوزویان و دانشگاهیان، این تأکید اهمیت دارد که خود اهل علم در تصمیم هایی که آینده علمی کشور را رقم می زند، سهم داشته باشند.

آیا نمونه ای از این شیوه پیگیری در دوره امام شهید در ذهن دارید؟

بله! تجربه نانو را ببینید. حضرت آقا رضوان الله علیه در بهمن ۱۳۹۳، هنگام بازدید از نمایشگاه فناوری نانو، یادآوری کردند که حدود ده سال پیش از آن بازدید، اعضای ستاد نانو با ایشان دیدار کرده و درباره این حوزه گزارش داده بودند. حالا که نتیجه سال ها کار را از نزدیک می دیدند، پرسششان این بود که چه عواملی این پیشرفت را ممکن کرده است. از برنامه ریزی و ثبات مدیریت سخن گفتند. حتی توجهشان به دانش آموزانی جلب شده بود که وارد این عرصه شده بودند. از دست اندرکاران خواستند عوامل موفقیت این تجربه را بشناسند و حفظ کنند.

برای من به عنوان یک معلم، همین فاصله ده ساله تأمل برانگیز است. پژوهشگری ممکن است برای به ثمر رسیدن کارش به ده سال زمان نیاز داشته باشد و در همین فاصله چند مدیر عوض شوند. چه چیزی به یک گروه علمی مجال می دهد با هر تغییر مدیریت، کار را از اول شروع نکند؟ این پرسشی است که مدیر دانشگاه امروز هم با آن روبه روست.

لطفاً درباره محورهای کنگره توضیح بدهید.

محور نخست به معماری پیشرفت علمی و حکمرانی کلان علم و فناوری اختصاص دارد. مثلاً اگر کسی بخواهد بررسی کند که در اندیشه حضرت آقا، استقلال علمی چه نسبتی با آموختن از دستاوردهای علمی جهان دارد، پرسش او در همین محور جای می گیرد. در محور دوم به سراغ نهاد علم می رویم. اینکه یک گروه دانشگاهی چگونه مسئله ای را در صنعت یا در زندگی مردم شناسایی می کند و دانشگاه یا پژوهشگاه چگونه به آن گروه کمک می کند تا پاسخی برای آن مسئله پیدا کند، موضوع این محور است. محور سوم درباره حوزه علمیه پیشرو، اجتهاد تمدن ساز و پیوند حوزه و دانشگاه است. برای نمونه، پژوهشگری می تواند بررسی کند که حوزه علمیه با تکیه بر سنت فلسفی خود چه سهمی در روشن کردن بنیادهای فلسفی علوم دارد و این بحث کجا زمینه همکاری با دانشگاه را فراهم می کند. محور چهارم به کسانی می پردازد که بار پیشرفت علمی را به دوش می کشند؛ از استادی که استعداد یک دانشجو را کشف می کند تا پژوهشگر جوانی که برای نخستین بار مسئولیت یک گروه را می پذیرد. محور پنجم هم به روایت و تجربه نگاری اختصاص دارد. اینجا می خواهیم بدانیم از مسیری که یک گروه علمی در ایران پیموده، چه می شود آموخت و کدام بخش از تجربه اش به کار نسل بعد می آید.

چرا در کنار مقاله، برای تجربه نگاری و تاریخ شفاهی هم جا باز کرده اید؟

راستش را بخواهید، بخشی از آنچه می خواهیم بدانیم در گزارش های رسمی کمتر ثبت می شود. در گزارش نهایی یک طرح معمولاً می خوانیم چه محصولی ساخته شد یا چه مرکزی آغاز به کار کرد. اما شاید فقط اعضای همان گروه به یاد داشته باشند چرا در میانه راه مسیر پژوهش را تغییر دادند، کدام تصمیم کار را پیش برد یا چه کسی و چگونه همکارانش را به ادامه کار دلگرم کرد. دوست داریم نسل جوان روایت این جهاد علمی را از زبان

خود پژوهشگران بشنود.
دانشجوی علاقه مند هم می تواند از دانشگاه خودش شروع کند. مثلاً با استادی گفت وگو کند که در راه اندازی یک آزمایشگاه یا حل مسئله ای در منطقه نقش داشته است. اگر زمان رویدادها را روشن کند، اسناد در دسترس را ببیند و روایت دیگر اعضای گروه را هم بشنود، حاصل کارش می تواند بخشی از تاریخ علم این کشور را حفظ کند. برای همین، در طول کنگره چند رویداد در زمینه تجربه نگاری، روایت پیشرفت و تاریخ شفاهی علم و فناوری پیش بینی کرده ایم.

دوست دارید بعد از اختتامیه، چه چیزی از کنگره برای جامعه علمی بماند؟

یکی از برکات آغازین کنگره، تأسیس «اندیشکده علم و نوآرایی ایران تمدنی» با نام کوتاه «ایران دانا» بوده است. حدود دو ماه از آغاز فعالیت اندیشکده می گذرد. مأموریت آن مطالعه علم در ایران از منظر تاریخی، فلسفی و تمدنی و بررسی مسائل حکمرانی علم است. این کنگره رویداد اصلی سال نخست فعالیت آن به شمار می آید. اگر در نشستی پرسش مهمی مطرح شود یا پژوهشگری سرنخ یک تجربه ارزشمند را به دست بدهد، بعد از اختتامیه هم جایی برای پیگیری آن داریم.
انتشار مجموعه مقالات برگزیده، تدوین کتابی تحلیلی درباره الگوی پیشرفت علمی در اندیشه حضرت آقا، گردآوری بیانات و اسناد و تهیه پرونده هایی از تجربه های علمی کشور را پیش بینی کرده ایم. امیدواریم وقتی شورای پژوهشی یک دانشگاه می خواهد درباره حمایت چندساله از یک گروه تصمیم بگیرد، بتواند به یکی از همین تجربه ها رجوع کند و ببیند همکارانش در دانشگاهی دیگر با مسئله ای مشابه چگونه روبه رو شده اند.

علاقه مندان تا چه زمانی فرصت دارند آثارشان را بفرستند؟

مراسم افتتاحیه در اوایل آذرماه با حضور جمعی از دانشگاهیان و حوزویان برگزار خواهد شد. استادان، پژوهشگران، طلاب و دانشجویان عزیز تا ۱۰ اسفند ۱۴۰۵ فرصت دارند آثار خود را در قالب مقاله، تجربه نگاری یا تاریخ شفاهی در محورهای پنج گانه ارسال کنند. درباره نمایه شدن مقالات برگزیده در ISC نیز با مؤسسه استنادی و پایش علم و فناوری جهان اسلام در حال رایزنی هستیم. اختتامیه کنگره برای اواسط اردیبهشت ماه ۱۴۰۶ پیش بینی شده است.

در پایان، نکته ای هست که بخواهید با مخاطبان در میان بگذارید؟

مایلم از جناب آقای دکتر بینش، رئیس محترم دانشگاه و رئیس کنگره، صمیمانه تشکر کنم. از جناب آقای دکتر یکرنگ، دبیر اجرایی کنگره، و همکار ایشان، آقای سعیدنژند، نیز سپاسگزارم. همچنین از همکاران گران قدرم، حجت الاسلام والمسلمین حیدرزاده، آقای دکتر یوسفی و خانم دکتر غایبلو، تشکر می کنم که از نخستین روزهای مطالعه و برنامه ریزی همراه ما بوده اند. از شما هم ممنونم که فرصت این گفت وگو با همکاران دانشگاهی و حوزوی و دانشجویان عزیز را فراهم کردید.

تصاویر

